

Het Nederlandse Fulbright Programma en Amerikaanse Publieke Diplomatie

Akanke Vreugd 4130219
Opleiding: Taal- en Cultuurstudies
BA Scriptie
Begeleider: Rutger van der Hoeven
Datum: 20 april 2017
Aantal woorden: 8793

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1	8
Een nieuwe koers in het Amerikaanse buitenlandse beleid.....	8
De VS en ideeën over kosmopolitisme.....	11
Het Fulbright Programma, kosmopolitisme en publieke diplomatie.....	14
Hoofdstuk 2	18
Het 25-jarig jubileum.....	18
Jaarverslagen van de NACEE.....	23
Conclusie	26
Literatuurlijst	28

Inleiding

In september 1945 deed de Amerikaanse senator William Fulbright een voorstel dat betrekking had op de fondsen die Verenigde Staten (VS) hadden opgebouwd met de verkoop van oorlogsmateriaal. Hij stelde voor dat deze fondsen gebruikt zouden worden voor de financiering van een programma dat Amerikanen de mogelijkheid gaf om in het buitenland te studeren en te doceren. Mensen van buiten de VS zouden op hun beurt de kans krijgen om hetzelfde in de VS te doen.¹ Fulbright vond gehoor bij het Amerikaanse Congres dat op 1 augustus 1946 instemde met het amendement op de ‘Surplus Property Act’ uit 1944.² Het Fulbright Programma was geboren. In de jaren daarna ging het Programma in verschillende landen van start. China was het eerste land waar de VS een overeenkomst mee sloten. Daarna volgden overeenkomsten met Birma, de Filipijnen en Griekenland.³ Anno 2016, het jaar waarin het Fulbright Programma zijn zeventigste verjaardag vierde, was het Programma actief in meer dan 160 landen.⁴

Wetenschappers hebben het Fulbright Programma op verschillende manieren geïnterpreteerd.⁵ Zo is het Programma geïnterpreteerd als een altruïstisch initiatief van de VS dat bedoeld was om, na een periode van oorlog, globalisering te stimuleren ten behoeve van het behoud van vrede en stabiliteit in de wereld.⁶ Aan de andere kant zijn er wetenschappers, zoals de historica Liping Bu, die uitwisselingsprogramma’s als het Fulbright Programma hebben geïnterpreteerd als een onderdeel binnen het culturele offensief dat de VS tijdens de Koude Oorlog inzetten in de propagandaoorlog met de Sovjet Unie.⁷

Tegenwoordig heerst er een consensus in het debat omtrent het Fulbright Programma en bestuderen wetenschappers als Sam Lebovic het Programma als een uitwisselingsprogramma dat niet zozeer een product was van Koude Oorlogsfilosofie, maar eerder van nationalistische globalisering.⁸ Nationalistische globalisering houdt in dat de VS

---

¹Nicholas J. Cull, *The Cold War and the United States Information Agency. American propaganda and public diplomacy, 1945-1989* (New York 2008) 32.

²Ibidem.

³Ralph H. Vogel, ‘The Making of the Fulbright Program’, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 491 (1987) 11-21, aldaar, 14.

⁴United States Department of State, ‘The Fulbright Program’, <https://eca.state.gov/fulbright> (13 januari 2017).

⁵Sam Lebovic, ‘From war junk to educational exchange: The World War II origins of the Fulbright Program and the foundations of American cultural globalism, 1945–1950’, *Diplomatic History* 37 (2013), 280-312, aldaar, 281-282.

⁶Ibidem.

⁷Liping Bu, ‘Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War’, *Journal of American Studies*, 33 (1999) 3, 393-415, aldaar 393.

⁸Lebovic, ‘From war junk to educational exchange’, 283.

ideeën over de uitzonderingspositie van de eigen natie combineren met de uitvoering van het buitenlandse beleid.⁹ Met andere woorden: de VS interpreteren waarden die deel uit maken van het Amerikaanse nationalisme, zoals vrijheid en gelijkheid als universele waarden en stellen zich ten doel om deze met behulp van het buitenlandse beleid te exporteren naar andere landen. Binnen deze visie zien de Amerikanen de belangen van de VS als overeenkomstig met de belangen van de rest van de wereld.¹⁰ Met betrekking tot het Fulbright Programma concluderen historici echter wel dat de VS hun eigen belangen voorop stelden en het Programma gebruikten om deze te behartigen.¹¹ Dit verklaart waarom verschillende historici het Fulbright Programma in verband hebben gebracht met publieke diplomatie.

In deze paper zal ik de relatie tussen het Nederlandse Fulbright Programma en de Amerikaanse inzet van publieke diplomatie onderzoeken. Hierbij zal ik mij in het bijzonder richten op de jaren '70. De centrale vraagstelling is in hoeverre het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978, op basis van de projecten en de retoriek binnen het programma, geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van Amerikaanse publieke diplomatie. De hypothese is dat er elementen van nationalistische globalisering aanwezig waren in de projecten en retoriek binnen het Programma en dat het Programma gebruikt werd om het Nederlandse publiek te overtuigen van de Amerikaanse visie op de wereld en het Amerikaanse buitenlandse beleid. Dit maakt dat het Nederlandse Fulbright Programma geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie.

Ik heb ervoor gekozen om onderzoek te doen naar het Nederlandse Fulbright Programma uit de jaren '70 omdat er in deze periode enkele jubilea gevierd werden die extra gelegenheid boden voor interactie met het Nederlandse publiek. In deze paper zal ik aandacht besteden aan de viering van het 25-jarig jubileum van het Nederlandse Fulbright Programma in 1974. Ik zal ook aandacht besteden aan een selectie van jaarverslagen van de Netherlands America Commission for Educational Exchange (NACEE). In deze jaarverslagen wordt verslag gedaan van onderdelen van het reguliere programma uit de periode 1970-1978.

Het is goed om voorafgaand aan het onderzoek een definitie vast te stellen voor het begrip 'publieke diplomatie'. In het hoofdstuk 'Beïnvloeding op de lange termijn. Amerikaanse politieke uitwisselingsprogramma's (1970-1990)' uit het boek *De Amerikaanse ambassade in Den Haag* omschrijft Giles Scott-Smith publieke diplomatie als 'het opbouwen

---

⁹ Ibidem, 292

¹⁰ John Fousek, *To Lead the Free World : American Nationalism and the Cultural Roots of the Cold War* (Chapel Hill/Londen 2000) 7-8.

¹¹ Lebovic, 'From War Junk to Educational Exchange', 283.

en onderhouden van contacten om het imago van de Verenigde Staten in Nederland te verbeteren.¹² De definitie die Nicholas Cull geeft in het boek *The Cold War and the United States Information Agency* is echter passender voor het onderzoek dat in deze paper beschreven wordt omdat ik hierin veronderstel dat de VS middels publieke diplomatie ook hun visie op de wereld wilden verspreiden en het Amerikaanse buitenlandse beleid wilden promoten.

Om deze reden zal ik gebruik maken van de definitie van Cull. Hij definieert het begrip ‘publieke diplomatie’ als ‘an international actor’s attempt to conduct its foreign policy by engaging with foreign publics. (traditionally government-to-people contact)’¹³ In sommige academische teksten wordt in plaats van het begrip ‘publieke diplomatie’ het begrip ‘culturele diplomatie’ gebruikt. Cull definieert dit begrip als ‘the dissemination of cultural practices as a mechanism to promote the interest of the actor [...]’.¹⁴ Volgens hem is culturele diplomatie echter een facet van publieke diplomatie zoals ook het vergaren van informatie, het verspreiden van informatie, het uitwisselen van personen en het uitzenden van internationale boodschappen facetten van publieke diplomatie zijn.¹⁵

In deze paper veronderstel ik dat cultuurdiplomatie een belangrijke plaats innam binnen het Nederlandse Fulbright Programma. Er waren echter ook andere facetten van publieke diplomatie aanwezig in het Programma in de periode die in deze paper centraal staat. Voorbeelden hiervan zijn het verspreiden van informatie (door middel van het geven van onderwijs) en het uitwisselen van personen. Om deze reden wordt hier de voorkeur gegeven aan het gebruik van het begrip ‘publieke diplomatie’. Wanneer er in deze paper over ‘cultuurdiplomatie’ gesproken wordt, zal dat altijd geïnterpreteerd worden als een facet van publieke diplomatie.

De laatste jaren wordt er meer onderzoek gedaan naar de invloed van het Fulbright Programma in specifieke landen.¹⁶ Tot nu toe hebben alleen de socioloog Jan Rupp en de historicus Giles Scott-Smith onderzoek gedaan naar het Fulbright Programma in Nederland. Rupp stelde in de paper *Het Fulbright Programma Nederland. Een hoofdstuk uit de geschiedenis van de academische betrekkingen tussen Nederland en de Verenigde Staten*,

---

¹²Giles Scott-Smith, ‘Beïnvloeding op de lange termijn. Amerikaanse politieke uitwisselingsprogramma’s (1970-1990)’, in: Duco Hellema, Giles Scott-Smith en Frédérique Holtrop (red.), *De Amerikaanse ambassade in Den Haag* (Amsterdam 2016) 163-178, aldaar 164.

¹³ Cull, *The Cold War and the United States Information Agency*, xv.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Giles Scott-Smith, ‘The Fulbright Program in the Netherlands: An Example of Science Diplomacy’, in: Jeroen van der Dongen (red.), *Cold War Science and the Transatlantic Circulation of Knowledge* (Leiden 2015) 181-212, aldaar 183.

1945-1995, uit 1996, de vraag welke invloed het Fulbright Programma heeft uitgeoefend op de wetenschapsbeoefening in Nederland.¹⁷ Hij stelde dat het Fulbright Programma in de door hem onderzochte periode gebruikt werd voor het uitoefenen van culturele diplomatie en dat het Programma deel uit maakte van de Amerikaanse buitenlandse politiek.¹⁸ Volgens hem was het Programma namelijk gericht op de bevordering van een beter begrip van de VS in het buitenland. Dit moest gebeuren door middel van de bevordering van de opleiding Amerikanistiek en een grote vertegenwoordiging van de Sociale en de Geesteswetenschappen in het Programma. Rupp concludeerde dat het Nederlandse Fulbright Programma gaandeweg aan deze doelstelling is gaan beantwoorden.¹⁹

Ook Giles Scott-Smith richt zich in het hoofdstuk 'The Fulbright Program in the Netherlands: An Example of Science Diplomacy', uit het jaar 2015, op de vraag welke invloed het Nederlandse Fulbright Programma heeft uitgeoefend op academische disciplines in Nederland. Hij kijkt in het bijzonder naar de invloed van het Programma op de exacte wetenschappen in de periode 1949-1980.²⁰ Net als Rupp stelt hij dat het behartigen van de Amerikaanse belangen en het promoten van de visie van de VS een rol speelde in het Nederlandse Fulbright Programma.²¹ Ander, voor ons relevant, onderzoek van Scott-Smith betreft zijn onderzoek naar de relatie tussen internationale uitwisselingsprogramma's en publieke diplomatie.

In deze paper zal zowel het werk van Scott-Smith als het werk van Rupp aan bod komen. Verder zal ik ook gebruik maken van andere, secundaire literatuur over onder andere het Amerikaanse buitenlandse beleid, publieke diplomatie en internationale uitwisselingsprogramma's. Deze paper waarin onderzocht wordt in hoeverre het Nederlandse Fulbright Programma uit de jaren 1970-1978, op basis van de projecten en de retoriek binnen het programma, geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van Amerikaanse publieke diplomatie is van belangrijke waarde omdat het een andere focus heeft dan de onderzoeken van Rupp en Scott-Smith. Zij hebben voornamelijk gekeken naar de invloed van het Programma op de academische wereld in Nederland. Daarnaast concluderen zij op basis van bestudering van een langere periode dat de VS middels het Nederlandse Fulbright Programma publieke diplomatie uitoefende.

---

¹⁷ Jan Rupp, *Het Fulbright Programma Nederland. Een hoofdstuk uit de geschiedenis van de academische betrekkingen tussen Nederland en de Verenigde Staten, 1945-1995*. Werk in uitvoering 54 (Amsterdam 1996) 1.

¹⁸ *Ibidem*, 1, 5-6.

¹⁹ *Ibidem*, 1, 52.

²⁰ Scott-Smith, 'The Fulbright Program in the Netherlands', 181.

²¹ Scott-Smith, 'The Fulbright Programm in the Netherlands', 181.

In deze paper staat de relatie tussen het Programma en Amerikaanse publieke diplomatie echter centraal en zal er weinig worden ingegaan op de invloed van het Programma op academische disciplines. Verder is dit onderzoek interessant omdat het ons wellicht ook een ander perspectief kan bieden op het huidige Nederlandse Fulbright Programma. Nieuw onderzoek zou bijvoorbeeld gericht kunnen zijn op de vraag in hoeverre en op basis van welke aspecten het Programma uit de jaren 2000 geïnterpreteerd zou kunnen worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie.

In dit onderzoek zal ik gebruik maken van documenten uit het Fulbright Archief, dat gehuisvest is in het Roosevelt Study Center in Middelburg. Ik zal onder andere gebruik maken van een selectie van jaarverslagen en materiaal dat betrekking heeft op de viering van het 25 jarig jubileum van het Nederlandse Fulbright Programma. Hierbij kan gedacht worden aan toespraken, brieven en planningsmateriaal. Het bronnen materiaal is geselecteerd op beschikbaarheid en relevantie voor het onderzoek. Ik zal onderzoeken of er in deze bronnen aanwijzingen te vinden zijn die aantonen dat Programma gebruikt werd om publieke diplomatie uit te oefenen in Nederland. Omdat er in deze paper speciaal aandacht wordt besteed aan de retoriek binnen het Programma kan het bijbehorende onderzoek geïnterpreteerd worden als een discoursanalyse.

In het eerste hoofdstuk zal ik onderzoeken welk verband er bestaat tussen het Amerikaanse buitenlandse beleid, internationale uitwisselingsprogramma's en de inzet van publieke diplomatie en welke rol kosmopolitische ideeën hierin spelen. Vervolgens zal er worden ingegaan op de vraag in hoeverre het Fulbright Programma geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie. In het tweede hoofdstuk zal ik deze vraag toespitsen op het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978. Ik zal dit doen door eerst te onderzoeken of uit de retoriek in documenten die betrekking hebben op het 25-jarig jubileum blijkt dat het Programma voornamelijk gebruikt werd om een kosmopolitische visie te promoten en Amerikaanse belangen te behartigen. Vervolgens zal ik onderzoeken hoe dit gelegen is voor de retoriek in de jaarverslagen van de NACEE. Hierna volgt een conclusie waarin ik antwoord zal geven op de vraag in hoeverre het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978, op basis van de projecten en de retoriek binnen het programma, geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van Amerikaanse publieke diplomatie.

Hoofdstuk 1

In deze paper wordt onderzoek gedaan naar de vraag in hoeverre het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978, op basis van de projecten en de retoriek binnen het programma, geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van Amerikaanse publieke diplomatie. Om een helder antwoord op deze vraag te kunnen geven, zal ik in dit hoofdstuk allereerst laten zien welk verband er bestaat tussen het Amerikaanse buitenlandse beleid, internationale uitwisselingsprogramma's en de inzet van publieke diplomatie. Ook komt in dit hoofdstuk naar voren welke rol ideeën over kosmopolitisme in dit verband spelen en welke invloed dit heeft op de manier waarop we het Fulbright Programma kunnen interpreteren.

Een Nieuwe Koers in het Amerikaanse Buitenlandse Beleid

Uit Nicholas Cull's definitie van 'publieke diplomatie', blijkt dat het begrip geïnterpreteerd kan worden als de poging van een internationale actor om zijn buitenlandse beleid uit te dragen door toenadering te zoeken tot een buitenlands publiek.²² Publieke diplomatie die gepraktiseerd wordt door een internationale actor is dus onlosmakelijk verbonden met het buitenlandse beleid van deze actor. Om iets te kunnen begrijpen van Amerikaanse publieke diplomatie uit de jaren '70 en de rol die internationale uitwisselingsprogramma's zoals het Fulbright Programma hierin speelde, is het belangrijk om kennis te hebben van een fundamentele verandering die het Amerikaanse buitenlandse beleid onderging in de jaren '30 en '40. Deze verandering zou ook van invloed zijn op het beleid in de jaren daarna.

In deze periode werd de inzet van propaganda en cultuur geïnstitutionaliseerd in het buitenlandse beleid. De inzet van beleidsmakers om uitwisselingsprogramma's uit te breiden naar internationaal niveau weerspiegelde dit gegeven. Deze programma's, zoals het Fulbright Programma, moesten namelijk een positief imago van de VS verspreiden in het buitenland.²³ Publieke diplomatie fungeerde hierin als een waardevolle tool. Doormiddel van publieke

---

²²Cull, *The Cold War and the United States Information Agency*, xv.

²³Justin Hart, *Empire of ideas. The origins of public diplomacy and the transformation of U.S. foreign policy* (New York 2013) 3, 6.

diplomatie participeerde het gewone publiek als het ware in buitenlandse betrekkingen en had invloed op het beeld dat van de VS werd verspreid.²⁴

Dit roept de vraag op waarom beleidsmakers zoveel waarde hechtten aan de verspreiding van een positief imago van de VS. Volgens historicus en specialist in Amerikaanse buitenlandse betrekkingen, Justin Hart heeft dit te maken met het feit dat er in deze periode, voor de VS, ingrijpende veranderingen plaatsvonden op het wereldtoneel. Zo nam de rol van de VS als dominante wereldmacht toe, maar kreeg het land tegelijkertijd te maken met geopolitieke en ideologische dreigingen vanuit Nazi-Duitsland en Japan en later vanuit de Sovjet Unie.²⁵ Daarnaast kregen meer mensen in deze periode toegang tot technologie en massacommunicatiemiddelen en begonnen Europese imperia meer en meer af te brokkelen.²⁶ Dit alles maakte dat Amerikaanse beleidsmakers opzoek gingen naar een manier waarop de VS konden omgaan met deze veranderingen omdat bij hen de overtuiging groeide dat de VS hun kansen om een invloedrijke wereldmacht te worden, moesten benutten. Omdat de ontwikkelingen in de Europese koloniën lieten zien dat kolonialisme niet langer succesvol was, was er behoefte aan een nieuwe strategie voor het vormgeven van het mondiaal leiderschap.²⁷

De inzet van ideologie en de verspreiding van de ‘American way of life’ bleek hierin een uitkomst. Op deze manier kon de invloedssfeer van de VS worden uitgebreid zonder dat daarbij militair geweld aan te pas hoefde te komen. Het verspreiden van de Amerikaanse ideologie werd dan ook een belangrijk component van het buitenlandse beleid.²⁸ Publieke diplomatie werd hierbij als een middel gezien om de invloedssfeer van de VS uit te breiden.²⁹ Volgens Hart laat dit alles zien dat het besluit van de VS om publieke diplomatie toe te passen in het buitenlandse beleid in de jaren '30 en '40 niet enkel geïnterpreteerd kan worden als slechts een reactie op de opmars van Nazi-Duitsland en die van de Sovjet Unie of als een reactie op de ontwikkelingen in de communicatietechnologie, zoals vaak wordt verondersteld. Hoewel het waar is dat de VS enerzijds reageerde op deze ontwikkelingen, benadrukt hij dat de VS voornamelijk gebruik maakten van publieke diplomatie om hun mondiale positie vorm te kunnen geven.³⁰

---

²⁴ibidem, 10.

²⁵ibidem, 8.

²⁶ibidem.

²⁷ibidem, 8-9.

²⁸ibidem, 9.

²⁹ibidem,10.

³⁰ibidem, 7-8.

In het artikel 'Educational Exchange and Cultural Diplomacy in the Cold War', onderzoekt historica Liping Bu op welke manier dit tot uiting kwam in internationale uitwisselingsprogramma's op het gebied van educatie. Hierbij richt ze zich in het bijzonder op de inzet van culturele diplomatie. Hoewel zij de veranderingen in het buitenlandse beleid interpreteert als een reactie op de Sovjet dreiging, zijn haar bevindingen interessant voor dit onderzoek.³¹ Net als Hart stelt Bu dat de Amerikaanse overheid zich inzette om een positief imago van de VS te verspreiden en de Amerikaanse ideologie te exporteren. Na de Tweede Wereldoorlog gingen educatieve uitwisselingsprogramma's hier een belangrijke rol in spelen. In deze programma's werden de VS geprezen om hun welvaart, hun consumentencultuur, hun technologische kennis, hun democratie en hun aandacht voor individuele vrijheid. Hierbij werd een zo coherent mogelijk beeld van Amerikaanse cultuur geschetst. Verder bevorderde het feit dat het bieden van technologische en economische hulp aan andere landen geïntegreerd werd in de programma's de promotie van Amerikaanse producten en de Amerikaanse manier van leven.³²

Naast beleidsmakers hebben ook partijen buiten de overheid invloed gehad op de vormgeving van het buitenlandse beleid en de opzet van de uitwisselingsprogramma's.³³ Het waren in eerste instantie voornamelijk privé instellingen zoals universiteiten, filantropische instellingen en religieuze organisaties die zich bezig hielden met internationale uitwisselingen op het gebied van educatie.³⁴ Toen de Amerikaanse overheid na de Tweede Wereldoorlog beleidsplannen doorvoerde waarin publieke diplomatie werd ingezet bij uitwisselingsprogramma's, werd ook gebruik gemaakt van de expertise van deze instellingen. Op deze manier kregen deze instellingen invloed op de opzet van de uitwisselingsprogramma's.³⁵ Volgens Bu laat dit zien dat er sprake was van een samenwerking tussen de publieke en de private sector in de realisatie van Amerika's culturele macht in de wereld.³⁶

Het onderzoek van Bu toont aan dat de Amerikaanse overheid middels internationale uitwisselingsprogramma's de Amerikaanse cultuur en ideologie wilde verspreiden en dat private instellingen invloed hadden op de vormgeving van deze programma's. Het laatste gegeven maakt het aannemelijk dat ideeën die dominant waren binnen het gedachtegoed van

---

³¹Liping Bu, 'Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War', *Journal of American Studies*, 33 (1999) 3, 393-415, aldaar 393.

³²Ibidem, 393-394.

³³Ibidem, 393.

³⁴Ibidem, 395.

³⁵Ibidem, 393.

³⁶Ibidem, 394.

deze partijen, al dan niet bewust geïntegreerd werden in uitwisselingsprogramma's zoals het Fulbright Programma. In de volgende paragraaf wordt daarom onderzocht of ideeën over de export van de Amerikaanse cultuur en ideologie te herkennen zijn in het gedachtegoed van private instellingen, die het buitenlandse beleid mogelijk hebben beïnvloed.

De VS en Ideeën over Kosmopolitisme

In het artikel 'American knowledge and power', wijst historicus David Engerman op het belang van de analyse van ideeën. Volgens hem is dit vooral belangrijk wanneer historici zich verdiepen in diplomatieke geschiedenis.³⁷ Om meer inzicht te krijgen in het buitenlandse beleid dat de VS na de Tweede Wereldoorlog voerde, moeten we daarom onderzoek doen naar ideeën die mogelijk van invloed zijn geweest op dit beleid. Daarnaast helpt de bestudering van ideeën ons om beleidsplannen die tijdens de Koude Oorlog werden uitgevoerd in een bredere context te zien. We kunnen namelijk de neiging hebben om veel beleidsplannen die in deze periode werden gemaakt en werden uitgevoerd toe te schrijven aan het conflict tussen de VS en de Sovjet Unie. Als we ons echter ook richten op achterliggende, invloedrijke ideeën, kunnen we de beleidsplannen in een breder perspectief zien.³⁸

Engerman stelt dat als we onderzoek doen naar ideeën in relatie tot de diplomatieke geschiedenis van de VS, we in feite onderzoek doen naar de relatie tussen kennis en mondiale macht. Hierbij maakt hij onderscheid tussen 'knowledge for global power', 'knowledge of global power' en 'knowledge as global power'. Wanneer er onderzoek wordt gedaan naar 'knowledge for global power', wordt bekeken op welke manier de productie van kennis heeft bijgedragen aan de realisatie van de internationale belangen van de VS. Een voorbeeld hiervan is kennis, geproduceerd door academische disciplines, die werd ingezet door overheidsorganen.³⁹ In het geval van 'knowledge of global power' wordt onderzocht op welke manier Amerikaanse wetenschappers zich inzetten om mensen bewust te maken Amerika's plaats in de wereld. Hierbij richtten zij zich niet alleen op beleidsmakers, maar ook op studenten en overige geïnteresseerden.⁴⁰ 'Knowledge as global power' betreft onderzoek naar

---

³⁷David Engerman, 'Bernath lecture: American knowledge and global power', *Diplomatic History* 31 (2007) 4, 599-622, aldaar 600-601.

³⁸Ibidem, 621.

³⁹Ibidem, 601, 603.

⁴⁰Ibidem, 600.

de manier waarop Amerikaanse wetenschappers doormiddel van hun onderzoek categorieën hebben gecreëerd die van invloed zijn geweest op moderne internationale relaties. Voorbeelden hiervan zijn onderzoek naar voedselvoorziening, bevolkingsgroei en economische activiteit.⁴¹

Volgens Engerman zijn deze drie verschillende relaties tussen kennis en mondiale macht van invloed geweest op het buitenlandse beleid van de VS.⁴² 'Knowledge of global power' komt echter het meest overeen met publieke diplomatie. Wanneer publieke diplomatie gepraktiseerd wordt, wordt immers ook geprobeerd om contact te leggen met gewone burgers. Daarbij wilden wetenschappers in het geval van 'knowledge of global power' mensen overtuigen van de positie die de VS in de wereld innam. In dit hoofdstuk hebben we gezien dat publieke diplomatie werd ingezet om de internationale positie van de VS te verstevigen. Verder is het met het oog op het Fulbright Programma ook interessant dat wetenschappers en studenten betrokken waren bij de inzet van 'knowledge of global power'. Een groot aantal deelnemers van het Fulbright Programma bestond namelijk uit professoren en studenten. Vanwege de gelijkenissen tussen publieke diplomatie en 'knowledge of global power' zal er hier dieper worden ingegaan op deze relatie tussen kennis en macht.

Gedurende de jaren '40 en '50 werd de Amerikaanse wetenschap meer internationaal georiënteerd. Dit werd zichtbaar in de curricula op universiteiten waarin de nadruk gelegd op een kosmopolitisch perspectief en een alles omvattend wereldbeeld. Wetenschappers probeerden deze visie niet alleen over te dragen op studenten, maar ook op mensen buiten de wetenschappelijke wereld.⁴³ Het uitdragen van een kosmopolitische visie was echter geen doel op zich. Wanneer Amerikanen werden onderwezen over de rest van de wereld, werden zij ook onderwezen over de positie die de VS in deze wereld aannamen.⁴⁴ We zouden daarom kunnen stellen dat de ambitie van wetenschappers om meer kennis te vergaren van de rest van de wereld, te maken had met de wens om de VS in staat te stellen hun missie in de wereld, en dus ook hun doelstellingen voor de wereld, te kunnen uitdragen. De promotie van een kosmopolitisch perspectief kan daarom gezien worden als een activiteit die in het teken stond van Amerikaans nationalisme.⁴⁵ Naast professoren aan universiteiten, waren er ook filantropische instellingen die een kosmopolitische visie uitdroegen. Zo besteedde de Rockefeller Foundation vanaf 1941 veel aandacht aan taal en cultuur in de programma's die

---

⁴¹ibidem.

⁴²ibidem.

⁴³ibidem, 607.

⁴⁴ibidem, 607, 609-610.

⁴⁵ibidem, 607

zij studenten aanbood en vanaf 1944 probeerde de stichting studenten een kosmopolitisch wereldbeeld bij te brengen door zogenaamde ‘area studies’ aan te bieden.⁴⁶

Het lijkt alsof de universiteiten en de filantropische instellingen hun ideeën over kosmopolitisme voornamelijk op Amerikanen wilden overbrengen en niet de intentie hadden om deze ideeën naar het buitenland te exporteren. Via hun internationale uitwisselingsprogramma’s kwamen deze instellingen echter ook in contact met buitenlandse studenten.⁴⁷ Het is daarom goed mogelijk dat deze ideeën ook op hen werden overgebracht. Verder is het interessant dat universiteiten en filantropische instellingen invloed hebben gehad op de internationale uitwisselingsprogramma’s die na de Tweede Wereldoorlog door de Amerikaanse overheid ontwikkeld werden.⁴⁸ Dit maakt het aannemelijk dat ook in deze programma’s een kosmopolitisch wereldbeeld gepromoot werd. Nu is het op het eerste gezicht niet vreemd als dit soort programma’s een kosmopolitisch karakter hebben. Bij de ontwikkeling van uitwisselingsprogramma’s waarbij de deelnemers niet alleen afkomstig zijn uit de VS, maar ook uit andere landen, kan het een logische reden zijn om te benadrukken dat mensen van over de hele wereld met elkaar in verbinding staan. Dit zou namelijk kunnen helpen om de cultuurverschillen tussen de deelnemers onderling te overbruggen. Het is echter opmerkelijk dat deze programma’s door de Amerikaanse overheid werden ontwikkeld en dat hierin speciale aandacht werd besteed aan aspecten van de Amerikaanse samenleving die de VS een ‘unieke’ positie in de wereld gaven.⁴⁹

Dit komt overeen met het kosmopolitische wereldbeeld waarin de VS wordt voorgesteld als een natie met een uitzonderingspositie. Dit wereldbeeld past bij de intentie van de VS om hun ideologie en de ‘American way of life’ te verspreiden om zo hun invloedssfeer uit te breiden. Een intentie die gerealiseerd werd met behulp van het buitenlandse beleid.⁵⁰ Waarschijnlijk probeerde de overheid mensen buiten de VS middels uitwisselingsprogramma’s te overtuigen van haar kosmopolitische visie waarin de VS een unieke positie genoten om hen ontvankelijker te maken voor het Amerikaanse leiderschap. Dit kan gezien worden als een daad van nationalistische globalisering omdat de VS in dit geval ideeën over de uitzonderingspositie van de eigen natie combineerde met de uitvoering van het buitenlandse beleid.⁵¹

---

⁴⁶Ibidem 607-608

⁴⁷Ibidem, 608.

⁴⁸Bu, ‘Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War’, 393.

⁴⁹Ibidem, 393-394.

⁵⁰Hart, *Empire of ideas*, 9.

⁵¹Fousek, *To Lead the Free World*, 292.

De internationale uitwisselingsprogramma's speelden dus een belangrijke rol in uitvoering van het Amerikaanse buitenlandse beleid. De vraag is waarom de overheid deze programma's geschikte instrumenten vond om de Amerikaanse internationale belangen te behartigen. Dit zou te maken kunnen hebben met het gegeven dat internationale uitwisselingsprogramma's geschikte middelen kunnen zijn voor het uitoefenen van publieke diplomatie. Ze bieden deelnemers uit verschillende landen namelijk de kans om onder het mom van 'wederzijds begrip' de dialoog met elkaar aan te gaan en verschillende standpunten uit te wisselen. Op deze manier wordt er dus niet slechts informatie op de deelnemers overgedragen, maar wordt de deelnemers ook de kans geboden om een participerende houding aan te nemen.⁵² Daarnaast zijn internationale uitwisselingsprogramma's geschikt om een groep van buitenlandse opinieleiders te kweken. Wanneer zij na hun verblijf in het gastland terugkeren naar hun eigen land, zijn zij in staat om op basis van hun ervaringen een mening te vormen over dit gastland en kunnen deze mening overdragen op anderen. Dit maakt dat de programma's ook kunnen dienen als middel voor het versterken van onderlinge banden tussen landen.⁵³ Het is goed mogelijk dat de Amerikaanse overheid op basis van deze gegevens ervoor heeft gekozen om internationale uitwisselingsprogramma's te gebruiken voor de promotie van een kosmopolitisch perspectief in het buitenland.

Het Fulbright Programma, Kosmopolitisme en Publieke Diplomatie

Op basis van de informatie uit de voorgaande paragrafen, kan geconcludeerd worden dat de uitwisselingsprogramma's die de Amerikaanse overheid na het einde van de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde, ingezet werden ter bevordering van strategische doeleinden. Zo werden de programma's gebruikt om een kosmopolitisch wereldbeeld in het buitenland te promoten. Omdat de VS binnen dit wereldbeeld een bijzondere plaats innam is het aannemelijk dat de uitwisselingsprogramma's de internationale macht en invloed van de natie moesten garanderen door het buitenlandse publiek vertrouwd te maken met de Amerikaanse cultuur en de Amerikaanse samenleving. We kunnen de uitwisselingsprogramma's daarom interpreteren als middelen voor het uitoefenen van publieke diplomatie. Deze conclusie geeft ons echter onvoldoende grond om het Fulbright Programma eveneens te interpreteren als een

---

⁵² Giles Scott-Smith, 'Exchange programs and public diplomacy', in: Nancy Snow en Philip M. Taylor (red.), *The Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2009 New York) 50-56, aldaar 50-55.

⁵³ Ibidem.

middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie. Daarom zal in deze paragraaf aandacht worden besteed aan het verband tussen het Fulbright Programma en publieke diplomatie.

Er zijn goede redenen om aan te nemen dat het Programma gebruikt werd om publieke diplomatie uit te oefenen. Allereerst werd middels het Fulbright Programma een Amerikaans kosmopolitisch ideaal uitgedragen. William Fulbright, de bedenker van het Programma, was van mening dat alle naties in de wereld van elkaar afhankelijk waren en dat de wereld na een periode van oorlog en fascistische ideologieën behoefte had aan vrede en stabiliteit. Onderwijs kon een belangrijke rol spelen in de realisatie van deze waarden omdat goed onderwijs mensen in staat stelde om kritisch na te denken en zich te verweren tegen indoctrinatie.⁵⁴ Volgens Fulbright was het daarnaast van belang dat de Amerikanen de leiding namen in de realisatie van een vreedzame wereld. Omdat hun natie niet aan fascisme was blootgesteld, was het hun morele plicht om de wereld voor te gaan in de realisatie van vrede.⁵⁵ Daarnaast werd in het Programma veel aandacht besteed aan wederzijds begrip tussen mensen uit de VS en mensen uit de deelnemende landen.⁵⁶

Ondanks het feit dat het Fulbright Programma op deze manier gepresenteerd werd, trekken historici als Liping Bu de motieven die ten grondslag lagen aan de ontwikkeling van uitwisselingsprogramma's zoals het Fulbright Programma in twijfel. Bu stelt dat deze programma's ontwikkeld waren als wapens in de propagandaoorlog met de Sovjet Unie. Volgens haar werd er in de uitwisselingsprogramma's dan ook ten onrechte gesproken over 'wederzijds begrip tussen naties' omdat de Amerikanen in werkelijkheid alleen geïnteresseerd waren in de verspreiding van een positief beeld van de VS, de promotie van Amerikaanse producten en de promotie van de Amerikaanse manier van leven.⁵⁷

Ook de socioloog Jan Rupp is sceptisch over de Amerikaanse intenties met betrekking tot het Nederlandse Fulbright Programma. In zijn onderzoek naar het Programma in de periode 1945-1995 stelt hij dat het Programma als doel had om Amerikaanse belangen te behartigen en dat de bevordering van een beter begrip van de VS in Nederland het hoofddoel van het Programma was.⁵⁸ Zijn conclusie is gebaseerd op het feit dat er in het Programma meer aandacht besteed werd aan geesteswetenschappelijke en sociale studies dan aan natuurwetenschappelijke studies. Deze studies konden namelijk gebruikt worden om mensen

---

⁵⁴Lebovic, 'From war junk to educational exchange', 293-294.

⁵⁵Ibidem.

⁵⁶Ibidem, 293.

⁵⁷Bu, 'Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War', 393-394.

⁵⁸Rupp, *Het Fulbright Programma Nederland*, 1.

inzicht te verschaffen in Amerika's samenleving, politiekstelsel en onderwijsmethoden.⁵⁹ Het Fulbright Programma moest ook bijdragen aan de bevordering van 'American Studies', oftewel Amerikanistiek, in Nederland. De realisatie van een studie Amerikanistiek, zou namelijk het gebrek aan kennis over de samenleving en de geschiedenis van de VS kunnen wegnemen en zou bij het publiek kunnen leiden tot meer begrip voor het Amerikaanse buitenlandse beleid.⁶⁰

Uit de analyse van Rupp blijkt dat hij het Programma interpreteert als een programma dat in dienst stond van politieke doelstellingen. Volgens hem was het Fulbright Programma echter ook idealistisch van aard omdat de Amerikanen middels het Programma goede verstandhoudingen tussen volkeren en de uitbreiding van de liberale democratie wilden bevorderen.⁶¹ Ook de historicus Sam Lebovic stelt het Fulbright Programma zowel een politiek als een idealistisch karakter had omdat enerzijds middels het Programma werd getracht om Amerikaanse belangen te behartigen en omdat er anderzijds een sterk kosmopolitisch ideaal in het Programma aanwezig was, waarin er werd gestreefd naar internationale vrede en begrip voor andere culturen. Volgens Lebovic is het goed mogelijk dat sommige beleidsmakers oprecht geloofden in de verbindende kracht van internationale uitwisselingsprogramma's, maar hij stelt ook dat deze retoriek gebruikt werd om andere, politieke, belangen te maskeren.⁶²

Dit brengt ons terug bij de vraag hoe we het Fulbright Programma moeten interpreteren. Is het een uitwisselingsprogramma met twee gezichten, namelijk een idealistisch en een politiek gezicht? In het begrip nationalistische globalisering, vinden we het antwoord op deze vraag.⁶³ Het feit dat het kosmopolitische ideaal dat het Programma uitdroeg een sterk Amerikaans karakter had, maakt namelijk dat we de twee 'eigenschappen' van het Fulbright Programma met elkaar kunnen verbinden en eigenlijk niet los van elkaar kunnen zien. Nationalistische globalisering gaat uit van het idee dat Amerikaanse, nationalistische waarden universeel zijn en middels het buitenlandse beleid naar andere landen geëxporteerd moeten worden.⁶⁴ Uit het Fulbright Programma wordt duidelijk dat de Amerikanen het als hun missie zagen om kosmopolitisme te promoten in het buitenland omdat dat in het voordeel van de VS zou zijn en in het voordeel van de rest van de wereld. Omdat het Fulbright

---

⁵⁹Ibidem, 3, 5-6.

⁶⁰Ibidem, 1, 5.

⁶¹Ibidem, 5.

⁶²Lebovic, 'From war junk to educational exchange', 292, 301, 304.

⁶³Ibidem, 283.

⁶⁴John Fousek, *To Lead the Free World*, 7-8.

Programma werd gebruikt om deze missie uit te dragen, middels interactie met het buitenlandse publiek, kan het Programma zelf geïnterpreteerd worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie.

Het gegeven dat we het Fulbright Programma op deze manier kunnen interpreteren, zou kunnen maken dat het Programma vervolgens geïnterpreteerd wordt als een vorm van imperialisme. Hoewel de VS ook buitenlandse studenten welkom heetten, lag de nadruk vooral op de uitzending van Amerikanen naar andere landen die daar hun kennis en hun opvattingen moesten verspreiden. Met het oog op het Nederlandse Fulbright Programma betekent dat, dat gezien het verschil aan kenniskapitaal tussen de twee landen, de VS middels het Programma een grotere invloed op Nederland uitoefende dan andersom.⁶⁵ Scott-Smith wijst echter op het feit dat het Fulbright Programma Nederlandse kennisinstellingen de mogelijkheid bood om gebruik te maken van Amerikaanse expertise en hun eigen expertise te verspreiden.⁶⁶ Nederland profiteerde dus ook van het Fulbright Programma. Daarnaast had zowel de VS als Nederland inspraak op de inhoud van het Programma, waardoor ook Nederland in staat was om het Programma voor strategische doeleinden te gebruiken.⁶⁷ Dus hoewel de focus in deze paper ligt op de Amerikaanse strategische doeleinden, moet niet vergeten worden dat Nederland middels het Fulbright Programma haar eigen doelstellingen nastreefde en geen weerloos ‘slachtoffer’ van Amerikaans imperialisme was.

---

⁶⁵ Scott-Smith, ‘The Fulbright Program in the Netherlands’, 188, 191.

⁶⁶ Ibidem, 191.

⁶⁷ Ibidem, 184.

Hoofdstuk 2

In het vorige hoofdstuk heb ik onderzocht hoe de nieuwe koers eruit zag die de VS na het einde van de Tweede Wereldoorlog opging met het buitenlandse beleid. Internationale uitwisselingsprogramma's zoals het Fulbright Programma namen een belangrijke plaats in binnen dit beleid omdat deze werden gebruikt om de internationale positie van de VS te garanderen. Opvallend aan het Fulbright Programma is dat het een kosmopolitisch wereldbeeld promootte, maar dat het tegelijkertijd veel aandacht schonk aan het unieke karakter van de VS. Dit wekt de indruk dat het ideaal van een kosmopolitisme dat het Fulbright Programma promootte eerder geïnterpreteerd moet worden als nationalistische globalisering en dat de VS dit ideaal, via het Fulbright Programma, bewust bij het buitenlandse publiek promootten om op deze manier hun eigen belangen te kunnen behartigen. Het Fulbright Programma kan daarom geïnterpreteerd worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie.

In dit hoofdstuk onderzoek ik of het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978, op basis van de retoriek binnen het programma, geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie. Hiervoor maak ik gebruik van documenten uit het Fulbright Archief. De documenten die ik heb geselecteerd zijn onder andere toespraken die werden gehouden ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van het Programma, telegrammen en jaarverslagen van de Netherlands America Commission for Educational Exchange (NACEE). Ik zal onderzoeken of deze documenten informatie bevatten die wijst op promotie van een kosmopolitisch wereldbeeld in het Programma. Ook zal ik onderzoeken of er in deze documenten aanwijzingen te vinden zijn die erop duiden dat de VS middels het Fulbright Programma hun eigen belangen probeerde te behartigen. Op basis van deze informatie kunnen we concluderen of het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978 geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie. Eerst zullen de documenten aan bod komen die betrekking hebben op het 25-jarig jubileum. Daarna zullen de documenten aan bod komen die betrekking hebben op de activiteiten uit het reguliere programma.

Het 25-jarig jubileum

Het eerste document dat ik onderzoek betreft de transcriptie van een toespraak die op 20 mei 1974 werd gegeven ter gelegenheid van de viering van het 25-jarig jubileum van het

Nederlandse Fulbright Programma. De naam van de spreker staat niet in de transcriptie vermeldt, maar vermoedelijk werd deze toespraak gegeven door W.K. Hitchcock. In het weekblad *Uitleg* dat uitgegeven werd door het Departement van Onderwijs en Wetenschappen, wordt Hitchcock genoemd als een van de sprekers op de dag van de jubileumviering. Hierin wordt vermeld dat hij sprak namens Henry Kissinger, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken.⁶⁸ In de transcriptie van de toespraak staat een citaat van Kissinger waarin hij zijn hoop ten aanzien van de toekomst van het Fulbright Programma uitspreekt.⁶⁹ Het is daarom aannemelijk dat Hitchcock deze toespraak heeft gegeven. In zijn toespraak spreekt Hitchcock over datgene wat volgens hem ten grondslag ligt aan het Nederlandse Fulbright Programma. Zo stelt hij:

These exchanges rest on a conviction which is both pragmatic and idealistic. That enhanced mutual understanding will serve mankind well. The key word is mutual. We seek to promote two way communication between the people of The Netherlands and the people of America in ways which will, over time, increase the level of understanding we have of each other. We recognize that education is the most important, though not only, medium through which cultural experience can be transmitted between us.⁷⁰

Volgens Hitchcock is dit de reden waarom het Fulbright Programma gericht is op de uitwisseling van onder andere studenten en wetenschappers. Verder stelt hij dat de manier waarop mensen met elkaar communiceren de afgelopen 25 jaar sterk veranderd is. Het medium televisie bijvoorbeeld, maakt dat mensen van over de hele wereld steeds meer kennis opdoen over andere volken. Dit kan echter ook stereotypering en angst voor andere volken in de hand werken. Daarom is het belangrijk dat landen zich gezamenlijk inspannen om de kwaliteit van contacten tussen naties te verbeteren. Met behulp van internationale uitwisselingsprogramma's kan dit bewerkstelligd worden. Met de invoering van de 'Mutual Educational and Cultural Exchange Act' hebben de VS laten zien dat zij willen investeren in goede relaties tussen Amerikanen en mensen uit andere naties. Volgens Hitchcock heeft Nederland met haar financiële bijdragen aan de Binationale Commissie (de NACEE) laten zien dat ook zij belang hecht aan wederzijds begrip tussen naties.⁷¹

---

⁶⁸ Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg (hierna: FARSC- Mi), 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 &1986, Departement van Onderwijs en Wetenschappen, 'Uitbreiding uitwisseling studenten Nederland -Amerika' *Uitleg. Weekblad van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen* 377.

⁶⁹ FARSC- Mi, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 &1986, 'Toespraak', 2-6, aldaar 2.

⁷⁰ Ibidem, 2-3.

⁷¹ Ibidem, 2-6.

Het is opvallend dat in deze toespraak naar voren komt dat promotie een belangrijke plaats innam binnen het Fulbright Programma. Het Programma was namelijk gefundeerd op de overtuiging dat een beter begrip tussen naties de mensheid goed zou doen. Daarom werd middels het programma geprobeerd een communicatievorm (in dit geval educatie) te promoten die mensen uit Nederland en de VS in staat stelde om elkaar beter te leren begrijpen. Op deze manier werd stereotypering en xenofobie tegen gegaan en werd de kwaliteit van de onderlinge relaties tussen naties verbeterd, zo was de achterliggende gedachte. Een logisch gevolg van deze aanpak is dat het Programma automatisch ook haar visie, dat een beter begrip tussen naties van belang was, promootte. Deze visie kan geïnterpreteerd worden als een kosmopolitische visie omdat hierin de onderlinge verbondenheid tussen mensen uit verschillende naties centraal staat.

Daarnaast is het opvallend dat Hitchcock in zijn toespraak voornamelijk spreekt over de inspanningen die de Amerikanen hebben gedaan om een verbeterd begrip tussen naties te bewerkstelligen. Hij spreekt allereerst over de overtuiging waarop het Fulbright Programma gefundeerd is. Aangezien het Fulbright Programma door de VS was opgesteld, kan het geïnterpreteerd worden als een Amerikaans concept en kan de overtuiging die ten grondslag lag aan het Programma geïnterpreteerd worden als een overtuiging die uitgedragen werd door de VS. Vervolgens benoemt Hitchcock de invoering van de 'Mutual Educational and Cultural Exchange Act', een andere voorziening die de VS hebben getroffen om een beter begrip tussen naties mogelijk te maken. Hij stelt wel dat Nederland met haar financiële bijdragen aan de Binationale Commissie heeft laten zien dat dit land zich voor het zelfde doel wil inspannen, maar op basis van de rest van zijn toespraak lijkt het eerder alsof Nederland slechts deelnam aan de plannen van de VS dan dat het land dezelfde visie deelde. Dit gegeven en het gegeven dat de promotie van een kosmopolitisch wereldbeeld een belangrijke plaats innam binnen het Fulbright Programma maakt dat we ons moeten afvragen of de VS het Nederlandse Fulbright Programma niet gebruikte om Nederlandse burgers een kosmopolitisch wereldbeeld bij te brengen. In dat geval zou het Nederlandse Fulbright Programma geïnterpreteerd kunnen worden als een middel voor het uitoefenen van publieke diplomatie.

De toespraak die John E. Dolibois op de dag van de jubileumviering gaf, lijkt het idee dat het Nederlandse Fulbright Programma voornamelijk een Amerikaans project was tegen te spreken. Als lid van de Board of Foreign Scholars (BFS) sprak hij namens de voorzitter en de

andere leden van de BFS.⁷² In zijn toespraak spreekt hij lovend over de Amerikaans – Nederlandse samenwerking die het Programma genereert en over het werk van de NACEE. Zo vertelt hij onder andere dat hij na afloop van een bezoek aan het kantoor van de NACEE onder de indruk was van de manier waarop de VS en Nederland binnen deze commissie samenwerkten. Volgens hem was er sprake van wederkerigheid op het gebied van planning, uitvoering, belangen en baat.⁷³ Verder spreekt hij over het voornemen van de BFS en de NACEE om zich onder andere te blijven inzetten voor wederkerig profijt.⁷⁴

Dolibois spreekt dus veel over wederkerigheid. Dit wekt de indruk dat de VS en Nederland zich even verantwoordelijk voelden voor het Nederlandse Fulbright Programma en zich hier even hard voor inzetten. Ook het feit dat het woord ‘wederkerig’ in combinatie met het woord ‘profijt’ noemt is belangrijk. Dit maakt het aannemelijk dat de VS en Nederland even veel profijt hadden van het Programma. Dat zou kunnen betekenen dat de VS het Programma niet gebruikte om publieke diplomatie uit te oefenen of dat het Programma Nederland iets opleverde wat gelijk stond aan de voordelen van publieke diplomatie.

Een vertrouwelijk verslag van de NACEE over de ontwikkelingen omtrent de voorbereiding van de jubileumviering werpt echter een ander licht op de zaak. Het is niet duidelijk wanneer of door wie dit verslag geschreven is. Waarschijnlijk is het geschreven door een lid van de NACEE. Vermoedelijk heeft de auteur het verslag geschreven in het jaar 1974 vóór 20 mei, de dag van de jubileumviering. Onder het kopje ‘Action undertaken by the Ambassador’ vermeldt de auteur dat de Amerikaanse Ambassadeur in Nederland enkele dagen na een bezoek van de NACEE op 4 januari 1974 voorbereidingen voor de jubileumviering heeft getroffen. Dit heeft hij gedaan zonder de NACEE hier bij te betrekken. Hij heeft bijvoorbeeld brieven naar senator Fulbright en congreslid Hays gestuurd met de vraag of zij op 3 mei of op 28 mei aanwezig kunnen zijn bij de viering. Ondertussen was de NACEE zelf al bezig met voorbereidingen van de jubileumviering en had ook al enkele uitnodigen verstuurd naar andere potentiële gasten.⁷⁵ Volgens de NACEE had de ambassadeur met zijn daden de commissie genegeerd. Daarbij had de ambassadeur contact moeten leggen met de Nederlandse Minister van Onderwijs en de voorzitter van de NACEE. Door dit echter

---

⁷² FARSC- Mi, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 &1986, John E. Dolibois, ‘The Future oft he Program’, 20 mei 1974, 1-4.

⁷³ Ibidem, 2.

⁷⁴ Ibidem, 4.

⁷⁵ FARSC- Mi, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 &1986, Netherlands America Commission for Educational Exchange, ‘Survey of developments around plans for 25th Anniversary celebration’, 1-2, aldaar 1.

na te laten had hij volgens de NACEE gehandeld alsof de jubileumviering een ‘Amerikaans’ feestje was.⁷⁶ De auteur van het verslag schrijft namelijk:

He treated the event as to be organized primarily by the American Government, as the creator of the Fulbright Program; he will invite the Dutch Government to participate, after which the NACEE Board will be asked to join.⁷⁷

Uit dit citaat blijkt dat de NACEE meende dat de ambassadeur de Nederlandse regering en de NACEE als gasten zag die deelnamen aan een ‘Amerikaans’ evenement. De auteur vermeldt verder dat de uitvoerend directeur van de NACEE de ambassadeur er herhaaldelijk op gewezen heeft dat het initiatief voor de jubileumviering bij zijn commissie lag.⁷⁸ Uit het verslag is niet op te maken of dit enig effect heeft gehad. In een telegram die de NACEE op 18 april 1974 ontving, staat dat de Amerikaans ambassade in Den Haag de NACEE uitnodigt om deel te nemen de organisatie van een diner dat de ambassade op 20 mei ter gelegenheid van het jubileum zal organiseren.⁷⁹ Dit zou kunnen betekenen dat de NACEE de rest van het programma voor haar rekening had genomen en dat de ambassade ook haar hulp inriep bij de organisatie van het diner. Op basis van het verslag van de NACEE en het door de ambassade verstuurd telegram is het echter aannemelijker dat de ambassade alle activiteiten van 20 mei had georganiseerd en de NACEE alleen uitnodigde om deel te nemen aan de organisatie van het diner om haar enigszins tevreden te stellen.

Uit het verslag van de NACEE kunnen we opmaken dat de commissie geërgerd was als gevolg van het handelen van de Amerikaanse ambassadeur. De NACEE was van mening dat de verantwoordelijkheid voor de organisatie van de jubileumviering bij haar lag en niet bij de Amerikaanse ambassade. Verder had de ambassadeur het nagelaten om de commissie te informeren over zijn activiteiten. Deze kwestie tussen de NACEE en de Amerikaanse ambassade is opmerkelijk. De NACEE was tenslotte de commissie die verantwoordelijk was voor het Nederlandse Fulbright Programma. Daarbij belichaamde de commissie als het ware het binationale aspect van het Programma vanwege het feit dat deze uit Amerikaanse en Nederlandse afgevaardigden bestond.⁸⁰ Het is daarom vreemd dat de Amerikaanse ambassade zich geroepen voelde om zelfstandig de jubileumviering te organiseren, tenzij de

---

⁷⁶ Ibidem, 2.

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ FARSC- Mi, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 &1986, American Embassy The Hague, ‘Netherlands-American Commission 25th anniversary observance’.

⁸⁰ Vogel, ‘The Making of the Fulbright Program’, 14-15.

VS het Nederlands Fulbright Programma inderdaad als een Amerikaans project zagen. Binnen dit perspectief zouden de Nederlandse regering en de NACEE niet de rol vervullen van volwaardige medeorganisatoren, maar eerder die van eregasten.

Hoewel het duidelijk is dat de NACEE verontwaardigd was over de opstelling van de Amerikaanse ambassadeur, zijn er gegevens in het bronmateriaal die het aannemelijk maken dat de NACEE ook sterk op de VS georiënteerd was. Zo staat er in een van de documenten dat de NACEE ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum een ‘silver opportunity scholarship’ ter waarde van 12.500 gulden beschikbaar stelde. Degenen die in aanmerking kwamen voor deze beurs waren jonge mensen die hun doctoraal examen hadden voltooid en ter afronding van hun specialisatie wetenschappelijk onderzoek aan een Amerikaanse universiteit wilden doen. Hierbij ging de voorkeur uit naar onderwerpen die betrekking hadden op de VS of op ontwikkelingen in de Europees -Amerikaanse betrekkingen. Dit had te maken met het aankomende 200-jarig jubileum van de VS.⁸¹

Met het oog op het Nederlandse Fulbright Programma is het begrijpelijk dat de NACEE jonge onderzoekers de mogelijkheid gaf om hun onderzoek in de VS te doen. Het is echter opvallend dat de commissie hen aanspoorde om een onderwerp te kiezen dat betrekking had op de VS, aangezien het Programma niet alleen in het teken van de VS stond. Daarbij is het opmerkelijk dat het aankomende 200-jarig jubileum van de VS de reden was dat de commissie de voorkeur aan dit soort onderwerpen gaf. Dit wekt de indruk dat de NACEE de beurs niet alleen uitreikte ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van het Nederlandse Fulbright Programma, maar ook ter promotie van de VS en het 200-jarig bestaan van dit land. Dit roept opnieuw de vraag op of de VS het Nederlandse Fulbright Programma niet gebruikten om publieke diplomatie uit te oefenen in Nederland.

Jaarverslagen van de NACEE

In deze paragraaf zal ik de retoriek uit enkele NACEE-jaarverslagen uit de periode 1970-1978 onderzoeken. Ik zal onderzoeken of er in deze retoriek aanwijzingen te vinden zijn die erop duiden dat een kosmopolitische visie uitgedragen en gepromoot werd middels het Nederlandse Fulbright Programma. Ook zal ik onderzoeken of uit de retoriek blijkt dat het Programma voornamelijk op de VS gericht was en voornamelijk Amerikaanse belangen behartigde. Deze aanwijzingen maken het namelijk aannemelijk dat de VS het Programma gebruikten om publieke diplomatie uit te oefenen in Nederland.

---

⁸¹ FARSC- Mi, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 &1986, Netherlands America Commission for Educational Exchange, ‘Bicentennial –S.O.S. Fulbright Scholarship 1975’, augustus 1974.

Op basis van het jaarverslag van programmajaar 1973-1974 lijkt het alsof we moeten concluderen dat Nederland en de VS een even belangrijke plaats innamen binnen het Programma. Dit verslag vermeldt dat er meer en meer sprake was van een evenredige bijdrage van beide landen aan de uitwisseling van kennis en ervaring. Nederland in het bijzonder, had onderzoekers veel te bieden op vakgebieden als stadsplanning, sociale psychologie, biologie en Nederlandse Studies. Ook wordt er in dit verslag vermeldt dat Nederland en de VS verschillende afspraken hadden over de kostendeling van programmaonderdelen.⁸² Er is hier dus niets wat er op wijst dat de VS het Nederlandse Fulbright Programma zou gebruiken om publieke diplomatie uit te oefenen.

Uit de retoriek in de jaarverslagen van de programmajaren 1974-1975 en 1976-1977 komt meer naar voren waaruit blijkt dat de VS middels het Programma de kans kregen om invloed uit te oefenen in Nederland. Zo wordt er in het jaarverslag van 1974-1975 geschreven over twee Amerikaanse gastdocenten die les gaven in Nederland. Volgens de auteur van het NACEE-verslag konden deze docenten een grote bijdrage leveren aan de universitaire disciplines Amerikaanse literatuur en educatieve psychologie. Dit waren twee disciplines die in ontwikkeling waren in Nederland.⁸³

Daarnaast wordt er in het verslag vermeld dat een aantal Nederlandse docenten geselecteerd was voor deelname aan het zomerprogramma 'English Teaching and American Civilization' en dat een aantal bestuurders op het gebied van onderwijs geselecteerd was voor deelname aan individuele educatieve programma's. Deze programma's zouden de deelnemers een unieke gelegenheid bieden om bekend te raken met het Amerikaanse onderwijs en de Amerikaanse beschaving.⁸⁴ Ook het jaarverslag van 1976-1977 geeft informatie over Nederlandse docenten die cursussen en seminars in de VS volgden. Deze gingen onder andere over de Amerikaanse cultuur en het vakgebied Amerikanistiek.⁸⁵ Net als in het jaarverslag van 1974-1975 wordt er in dit verslag vermeld dat de cursussen en seminars de deelnemers een unieke gelegenheid gaven om bekend te raken met het Amerikaanse onderwijs en de Amerikaanse cultuur.⁸⁶ In het verslag van 1976-1977 wordt ook vermeld dat Nederlandse docenten die deelnamen aan programma's in de VS na afloop enthousiast waren

---

⁸² FARSC- Mi, 1949-2009, Box 4 A.2 Annual Reports 1969-1986 & 1999-2002, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Program Year 1973/1974', 1-2, aldaar, 1.

⁸³ FARSC- Mi, 1949-2009, Box 4 A.2 Annual Reports 1969-1986 & 1999-2002, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Program Year 1974/19745', 1-15, aldaar, 2.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ FARSC- Mi, 1949-2009, Box 4 A.1 Annual Program Plans 1970-1997 & 2000-2002, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Program Year 1976/1977', 1-25, aldaar, 2.

⁸⁶ Ibidem.

over hun ervaringen. Enkele docenten kwamen tot de conclusie dat het voor Europeanen nuttig was om de Amerikaanse samenleving te bestuderen en te zien hoe Amerikanen omgingen met problemen als milieuvervuiling en raciale spanningen. Dit vanwege het feit dat deze problemen zich ook in Europa voordeden.⁸⁷

Het feit dat de NACEE het belangrijk vond om te vermelden dat Amerikaanse docenten bijdroegen aan de ontwikkeling van universitaire disciplines in Nederland en dat Nederlandse docenten bekend raakten met het Amerikaanse onderwijs en de Amerikaanse cultuur is een opvallend gegeven. Het laat niet alleen zien dat het Fulbright Programma de VS de mogelijkheid gaf om invloed uit te oefenen op het onderwijs in Nederland en om Nederlanders bekend te maken met de Amerikaanse cultuur, maar het suggereert ook dat dit een doelstelling van het Programma was. Daarnaast bewerkstelligde het Programma ook dat Nederlandse deelnemers na afloop enthousiast waren over hun ervaringen in de VS, leerden van de manier waarop Amerikanen problemen aanpakten en zich bewust werden van de overeenkomsten tussen de VS en Europa. Ook dit gegeven suggereert dat het creëren van enthousiasme en begrip voor de VS een van de beoogde doelstellingen van het Programma was.

Hoewel we op basis van de geselecteerde NACEE-jaarverslagen niet kunnen concluderen dat het Nederlandse Fulbright Programma meer georiënteerd was op de VS dan op Nederland, kunnen we wel concluderen dat middels het Programma de belangen van de VS behartigd werden en dat middels het programma een kosmopolitische visie uitgedragen en gepromoot werd. Het was namelijk in het belang van de VS dat mensen in Nederland bekend raakten met Amerikaanse onderwijsmethoden en de Amerikaanse cultuur. Daarnaast was het in het belang van de VS dat het land invloed kon uitoefenen op de ontwikkeling van universitaire disciplines in Nederland, met name op disciplines die betrekking hadden op de VS. Verder is het mogelijk dat zowel het feit dat Nederlandse deelnemers zagen op welke manier Amerikanen met problemen omgingen als het feit dat zij zich bewust werden van de overeenkomsten tussen de VS en Europa, bijdroeg aan de verspreiding van een kosmopolitische visie op de wereld waarin de VS een belangrijke positie innam. Het is om deze reden aannemelijk dat de VS het Nederlandse Fulbright Programma gebruiken om publieke diplomatie uit te oefenen in Nederland.

---

⁸⁷ Ibidem, 22.

Conclusie

In deze paper stond de vraag centraal in hoeverre het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978, op basis van de projecten en de retoriek binnen het programma, geïnterpreteerd kan worden als een middel voor het uitoefenen van Amerikaanse publieke diplomatie. Op basis van de onderzoeksresultaten kan deze vraag inmiddels beantwoord worden.

Uit het eerste hoofdstuk is gebleken dat het Amerikaanse buitenlandse beleid in de jaren '30 en '40 een fundamentele verandering onderging die van invloed zou zijn op het buitenlandse beleid uit de jaren '70. Publieke diplomatie ging een grotere rol spelen in het beleid en fungeerde als een tool om de Amerikaanse cultuur te verspreiden en de VS een positief imago in het buitenland te geven. Ook promootten de VS een kosmopolitisch wereldbeeld waarbinnen de VS een belangrijke positie innamen. Middels deze strategie probeerden de VS de internationale orde naar hun hand te zetten en mensen uit het buitenland ontvankelijk te maken voor het Amerikaanse mondiale leiderschap. Internationale uitwisselingsprogramma's waren hierbij van grote waarde omdat zij geschikt waren voor het uitoefenen van publieke diplomatie.

Als we specifiek naar het Fulbright Programma kijken, wordt duidelijk dat het Programma gebruikt werd om een Amerikaans kosmopolitisch ideaal uit te dragen en dat middels het Programma Amerikaanse belangen in het buitenland behartigd werden. In het tweede hoofdstuk heb ik onderzocht in hoeverre dit gold voor het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978. Uit de documenten die betrekking hadden op de viering van het 25-jarig jubileum bleek dat kosmopolitisme een belangrijke plaats innam binnen het Programma. Het is daarom aannemelijk dat middels het Programma een kosmopolitisch wereldbeeld gepromoot werd.

Verder is het opvallend dat het vooral de Amerikanen leken te zijn die zich hiervoor inspanden. Nederland leek slechts deel te nemen aan de realisatie van de Amerikaanse doelstellingen, maar leek niet de zelfde inspanningen te verrichten. Dit idee wordt versterkt door het feit dat de Amerikaanse ambassadeur handelde alsof alleen de VS verantwoordelijk waren voor de organisatie van de jubileumviering. Dit wekt de indruk dat het Nederlandse Fulbright Programma voornamelijk een Amerikaans project was en maakt het aannemelijk dat het Programma werd ingezet om Amerikaanse belangen te behartigen. Ook het feit dat de 'silver opportunity scholarship' van de NACEE in het teken stond van het 200-jarig bestaan

van de VS en op deze manier sterk de aandacht op de VS richtte, wijst op een streven naar behartiging van Amerikaanse belangen in Nederland.

Ook op basis van de NACEE-jaarverslagen kan geconcludeerd worden dat middels het Nederlandse Fulbright Programma Amerikaanse belangen werden behartigd en dat middels het Programma een Amerikaanse kosmopolitische visie gepromoot werd. Zo gaf het Programma de VS de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op het Nederlandse onderwijs en Nederlanders bekend te maken met de Amerikaanse cultuur. Daarnaast gaf het Programma Nederlanders de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de overeenkomsten tussen de VS en Europa en om te zien hoe de VS met problemen omgingen.

Op basis van deze gegevens kunnen we concluderen dat de VS, middels het Nederlandse Fulbright Programma, de mogelijkheid hadden Amerikaanse belangen te behartigen en een Amerikaanse kosmopolitische visie in Nederland te promoten. Dit alles was mogelijk omdat het Programma de VS in staat stelden om te interactie te hebben met het Nederlandse publiek. Dit maakt dat we het Nederlandse Fulbright Programma uit de periode 1970-1978 kunnen interpreteren als een middel voor het uitoefenen van Amerikaanse publieke diplomatie.

Ondanks deze conclusie kunnen we niet stellen dat Nederland een 'weerloos' slachtoffer was van Amerikaanse publieke diplomatie. Uit het onderzoek van Scott-Smith bijvoorbeeld is gebleken dat Nederland ook haar voordeel deed met het Nederlandse Fulbright Programma.⁸⁸ Daarnaast is het aannemelijk dat als de VS het Programma konden gebruiken om publieke diplomatie uit te oefenen, Nederland ook de mogelijkheid om hetzelfde in de VS te doen. Het onderzoek in deze paper was echter gericht op de Amerikaanse inzet van publieke diplomatie. Een vervolgonderzoek zou dan ook kunnen gaan over vraag in hoeverre Nederland de mogelijkheid had om middels het Programma publieke diplomatie uit te oefenen in de VS.

---

⁸⁸ Scott-Smith, 'The Fulbright Program in the Netherlands', 188, 191.

Literatuurlijst

Primaire bronnen:

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 4 A.1 Annual Program Plans 1970-1997 & 2000-2002, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Program Year 1976/1977', 1-25.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 4 A.2 Annual Reports 1969-1986 & 1999-2002, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Program Year 1973/1974', 1-2.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 4 A.2 Annual Reports 1969-1986 & 1999-2002, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Program Year 1974/19745', 1-15.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 & 1986, American Embassy The Hague, 'Netherlands-American Commission 25th anniversary observance'.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 & 1986, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Bicentennial –S.O.S. Fulbright Scholarship 1975', augustus 1974.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 & 1986, Netherlands America Commission for Educational Exchange, 'Survey of developments around plans for 25th Anniversary celebration', 1-2.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 & 1986, 'The Future of the Program', 20 mei 1974, 1-4.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg, 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 & 1986, 'Toespraak', 2-6.

Fulbright Archives Roosevelt Study Center, Middelburg 1949-2009, Box 54. E.6 Celebrations and anniversaries 1971 & 1986, Departement van Onderwijs en Wetenschappen, 'Uitbreiding uitwisseling studenten Nederland -Amerika' *Uitleg. Weekblad van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen* 377.

Secundaire literatuur:

Bu, Liping, 'Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War', *Journal of American Studies*, 33 (1999) 3, 393-415.

- Cull, Nicholas J., *The Cold War and the United States Information Agency. American propaganda and public diplomacy, 1945-1989* (New York 2008).
- Engerman, David, 'Bernath lecture: American knowledge and global power', *Diplomatic History* 31 (2007) 4, 599-622.
- Fousek, John, *To Lead the Free World : American Nationalism and the Cultural Roots of the Cold War* (Chapel Hill/Londen 2000).
- Hart, Justin, *Empire of ideas. The origins of public diplomacy and the transformation of U.S. foreign policy* (New York 2013).
- Lebovic, Sam, 'From war junk to educational exchange: The World War II origins of the Fulbright Program and the foundations of American cultural globalism, 1945–1950', *Diplomatic History* 37 (2013), 280-312.
- Rupp, Jan, *Het Fulbright Programma Nederland. Een hoofdstuk uit de geschiedenis van de academische betrekkingen tussen Nederland en de Verenigde Staten, 1945-1995*. Werk in uitvoering 54 (Amsterdam 1996).
- Scott-Smith, Giles, 'Beïnvloeding op de lange termijn. Amerikaanse politieke uitwisselingsprogramma's (1970-1990)', in: Duco Hellema, Giles Scott-Smith en Frédérique Holtrop (red.), *De Amerikaanse ambassade in Den Haag* (Amsterdam 2016) 163-178.
- Scott-Smith, Giles, 'Exchange programs and public diplomacy', in: Nancy Snow en Philip M. Taylor (red.), *The Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2009 New York) 50-56.
- Scott-Smith, Giles, 'The Fulbright Program in the Netherlands: An Example of Science Diplomacy', in: Jeroen van der Dongen (red.), *Cold War Science and the Transatlantic Circulation of Knowledge* (Leiden 2015) 181-212.
- Vogel, Ralph H., 'The Making of the Fulbright Program', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 491 (1987) 11-21.
- United States Department of State, 'The Fulbright Program', <https://eca.state.gov/fulbright> (13 januari 2017).